

Årsrapport 2021

Exploateringsnämnden

Rapport från
Stadsrevisionen
Nr 3, 2022

Dnr: RVK 2022/4

Den kommunala revisionen är kommunfullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivits i nämnder och bolag. Stadsrevisionen i Stockholm stad granskar nämnders och styrelser ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt kommunfullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna, lekmannarevisorerna och revisionskontoret.

I årsrapporter för nämnder och bolagsstyrelser sammanfattar stadsrevisionen det gångna årets granskningar och bedömningar av verksamheten. Granskningar som genomförs under året kan också publiceras som revisionsrapporter.

All rapportering finns på stadsrevisionens hemsida, start.stockholm/revision. Rapporterna kan också beställas från revisionskontoret, revision.rvk@stockholm.se.

Till

Exploateringsnämnden

Årsrapport 2021

Revisorerna i revisorsgrupp 2 har avslutat revisionen exploateringsnämndens verksamhet under 2021.

Vi bedömer, liksom tidigare år, att den interna kontrollen inte har varit helt tillräcklig. Årets granskningar visar på brister exempelvis avseende den politiska styrningen, uppföljningen och kontrollen av projekt Slussen.

Utifrån uppföljningen av tidigare lämnade rekommendationer kan vi också konstatera att flera brister, varav några äldre, kvarstår att åtgärda. Nämnden måste nu i högre utsträckning vidta åtgärder utifrån de avvikelser som revisionens granskningar påvisat.

Revisorerna har den 23 mars 2022 behandlat bifogad årsrapport och överlämnar den till exploateringsnämnden för yttrande senast den 30 juni 2022.

På uppdrag av revisorerna i revisorsgrupp 2

Ulf Fridebäck
Ordförande

Tomasz Czarnik
Sekreterare

Stadsrevisionen

Hantverkargatan 3d
105 35 Stockholm
Växel 08-508 29 000
revision.rvk@stockholm.se
start.stockholm/revision

Sammanfattning

I denna rapport redovisas resultat och bedömningar utifrån revisionskontorets granskningar.

Verksamhet och ekonomi

Sammantaget bedöms att exploateringsnämnden i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Bedömningen grundar sig i huvudsak på om resultatet är förenligt med kommunfullmäktiges mål för verksamheten samt om lagstiftning och andra föreskrifter efterlevts.

Under året har revisionen genomfört en granskning av samverkan i stadsbyggnadsprocessen. Den visar att exploateringsnämnden har fungerande samverkan med stadsbyggnadsnämnden.

Intern kontroll

Den samlade bedömningen är att nämndens styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten delvis är tillräcklig. Av genomförda granskningar framgår att det finns brister i den politiska styrningen, uppföljningen och kontrollen av projekt Slussen. Brister i den interna kontrollen har identifierats avseende avtalsuppföljning, attesthantering, intäktprocessen och anläggningsredovisning.

Räkenskaper

Räkenskaperna bedöms ge en rättvisande bild av verksamhetens resultat och ekonomisk ställning. Räkenskaperna bedöms vara uppbyggda i enlighet med lagstiftning och god redovisningssed.

Uppföljning av tidigare års granskningar

Nämnden har delvis vidtagit åtgärder utifrån revisorernas rekommendationer i föregående års granskningar. Det är angeläget att nämnden i högre utsträckning åtgärdar de brister som revisionen framför. De rekommendationer som kvarstår rör exempelvis markanvisning, delegation och dataskyddsförordningen.

Innehåll

1	Årets granskning	1
2	Verksamhet och ekonomi	2
2.1	Verksamhetsmässigt resultat.....	2
2.2	Ekonomiskt resultat	4
2.2.1	<i>Driftverksamhet.....</i>	<i>4</i>
2.2.2	<i>Investeringsverksamhet.....</i>	<i>5</i>
3	Intern kontroll.....	7
4	Räkenskaper.....	9
5	Uppföljning av tidigare års granskning.....	9
	Bilaga 1 – Årets granskning	10
	Bilaga 2 – Uppföljning av lämnade rekommendationer	16
	Bilaga 3 – Bedömningskriterier	24

1 Årets granskning

Den årliga revisionen omfattar granskningar och bedömningar inom följande områden:

- Verksamhet och ekonomi
- Intern kontroll
- Räkenskaper

Revisorerna prövar om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen som görs inom nämnden är tillräcklig.

Revisionen har utförts enligt kommunallagen, andra tillämpliga lagar, reglementet för stadsrevisionen samt god revisionsse i kommunal verksamhet. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning av nämndens verksamhet. Kriterier för bedömning redovisas i bilaga 3.

I rapporten redovisas resultat och bedömningar utifrån revisionsårets granskningar. De granskningar som genomförts under revisionsåret redovisas närmare i bilaga 1.

En uppföljning av i vilken utsträckning nämnden åtgärdat rekommendationer i tidigare års granskningar redovisas översiktligt i rapporten och mer detaljerat i bilaga 2.

Revisorerna träffade våren 2021 representanter för nämnden i samband med genomgång av 2020 års granskning och avstämning inför 2021.

Granskningen har genomförts av granskningsledaren Anna Spetz m.fl. vid revisionskontoret och Rebecka Hansson vid PwC AB.

Årsrapporten har faktakontrollerats av förvaltningen.

2 Verksamhet och ekonomi

I detta avsnitt redovisas en granskning av om nämndens resultat är förenligt med kommunfullmäktiges mål samt om nämnden följt de beslut, riktlinjer, lagstiftning och andra föreskrifter som gäller för verksamheten. Vidare redovisas om nämnden har genomfört sitt uppdrag med tillgängliga resurser samt haft en styrning och uppföljning mot mål och beslut.

2.1 Verksamhetsmässigt resultat

Nämnden bedöms i allt väsentligt ha bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt. Bedömningen grundar sig på granskning av nämndens redovisning och på de granskningar som genomförts under året.

Nämnden har avrapporterat resultat av beslutade mål. Redovisningen ger rimliga förutsättningar för att bedöma måluppfyllelse.

Nämndens verksamhetsmässiga resultat för 2021 är i allt väsentligt förenligt med de mål som kommunfullmäktige fastställt. Nämnden redovisar att den bidrar till att uppfylla kommunfullmäktiges tre inriktningsmål. Vidare bedömer nämnden att elva av kommunfullmäktiges tolv mål för verksamhetsområdet har uppfyllts. Jämfört med föregående år noteras högre måluppfyllelsen både vad gäller inriktningsmål och verksamhetsmål. Inriktningsmålet ”En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden” bedöms nu vara uppfyllt. En påverkande faktor är att prognossäkerheten avseende driftbudgeten överensstämmer med fullmäktiges årsmål.

I likhet med föregående år bedöms verksamhetsmålet ”Stockholm byggs attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov” som delvis uppfyllt. Av de indikatorer som är kopplade till målet redovisas fem som helt uppfyllda, en som delvis uppfyllt och fem som ej uppfyllda. De som inte nås handlar om markanvisningar av arbetsplatser i ytterstaden och genomgångsbostäder för prioriterade grupper samt påbörjade bostäder, hyresrätter och studentbostäder.

För att nå målet om 70 000 bostäder mellan 2019 och 2025 har exploateringsnämnden sedan 2019 haft som mål att markanvisa 10 000 bostäder per år, varav hälften hyresrätter. För 2021 har årsmålet nåtts. Utfallet, 10 414, innebär en förbättring jämfört med både 2019 och 2020, då antalet markanvisningar blev cirka 8 500 per år. Resultatet förklaras bl.a. av gemensamma prioriteringar och

ett nära samarbete mellan exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden.

Under året har revisionskontoret genomfört en granskning som har varit inriktad på samverkan i stadsbyggnadsprocessen. Granskningen visar att det finns ett fungerande samarbete mellan exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden, där planering och prioritering av bostadsprojekt görs gemensamt. Nämnden bör dock säkerställa att erfarenhetsåterföring sker i enlighet med Ledstången. Eftersom en hög andel av de beslut som påverkar måluppfyllelsen i bostadsmålen tas sent på året behöver nämnden även se över samverkan och arbets sätt i syfte att få ett jämnare arbetsflöde under året.

Av övriga sex indikatorer som berör markanvisningar nås inte årsmålen i tre fall. Dessa omfattar arbetsplatser i ytterstaden, bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling och genomgångsbostäder för prioriterade grupper. Nedanstående tabell visar hur antalet markanvisade bostäder/arbetsplatser har varierat de tre senaste åren.

Markanvisningar	Årsmål 2021	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Antal markanvisade bostäder	10 000	10 414	8 441	8 479
Antal markanvisade hyresrätter	5 000	5 271	3 283	3 984
Antal markanvisade bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	4 000	3 312	3 578	2 089
Antalet markanvisade arbetsplatser i ytterstaden	5 500	3 715	8 926	9 186

Enligt stadens budget 2021 ska nämnden ta hänsyn till överenskommelser från statliga infrastrukturförhandlingar vid prioritering av investeringsprojekt. Nämndens redovisning visar att utfallet för antalet markanvisade bostäder i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling inte riktigt når upp till årsmålet. Nämnden konstaterar i sin verksamhetsberättelse att antalet projekt behöver bli fler för att staden ska klara sitt åtagande om att bygga 45 900 bostäder i närheten av den nya tunnelbanan. Även när det gäller arbetsplatser i ytterstaden behöver nämnden identifiera nya projekt för att nå målet.

Till skillnad från föregående år bedömer nämnden att verksamhetsmålet ”Stockholm har en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser” har uppnåtts under 2021. Bedömningen grundas på att nämndens prognossäkerhet avseende driftbudgeten inte avviker från stadens mål. Dock nås inte årsmålet om prognossäkerhet avseende investeringar. Jämfört med prognosen i tertialrapport 2 blev utfallet nio procent högre (netto). Avvikelsen avser investeringsinkomster,

och hänger samman med vidarefakturerings av arbeten som inte fullt ut beaktats inom vissa projekt. Se vidare under avsnitt 2.2.2.

För 2021 har en ny indikator tillkommit för att följa upp verksamhetsmålet ”Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna”. Indikatorn fokuserar på investeringsprojekt över 50 miljoner kronor som vid beslut om genomförande avviker mer än 15 procent jämfört med senast fattade inriktningsbeslut. Indikatorn syftar till att styra mot rättvisande beslutsunderlag i tidiga skeden. Nämnden redovisar en markant avvikelse från fullmäktiges årsmål, men avvikelsen har inte påverkat nämndens bedömning av måluppfyllnad. Revisionskontoret noterar att en löpande dialog skett med stadsledningskontoret under året om de ekonomiska beslutsunderlagen.

Nämnden har analyserat och förklarat avvikelserna på ett tillfredsställande sätt. Det finns i huvudsak grunder för nämndens målbedömning.

2.2 Ekonomiskt resultat

Nämnden bedöms ha bedrivit verksamheten på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

2.2.1 Driftverksamhet

Nämnden redovisar följande utfall och avvikelser för år 2021:

Driftverksamhet (mkr)	Budget 2021	Utfall 2021	Avvikelse 2021	Avvikelse 2021, %	Budgetavvikelse 2020, %
Kostnader	1 401	1 490	-89	-6%	4%
varav kapitalkostnader	1 273	1 332	-59	-5%	1%
Intäkter	-2 849	-2 942	93	-3%	4%
Verksamhetens nettokostnader	-1 448	-1 452	4	0%	3%

Av ovanstående redovisning framgår att nämndens utfall ligger i nivå med nettobudgeten. Revisionskontoret konstaterar att kommunfullmäktiges mål om budgetföljsamhet har uppnåtts. Det slutliga utfallet innebär en positiv avvikelse med fyra miljoner kronor jämfört med budget och är nio miljoner kronor lägre än prognosen i tertialrapport 2. Den största avvikelsen gäller nämndens intäkter och avser markförvaltningsintäkter och intäkter till följd av viten och skadestånd från entreprenör vid brister i arbeten på kommunal mark.

Kostnaderna överstiger budgeten med 89 miljoner kronor (6 procent). En stor del av ökningen beror på högre kapitalkostnader till följd av tilläggsaktiveringar och utrangeringar av projekt som har slutredovisas under året.

Nämnden har förklarat avvikelserna på ett tillfredsställande sätt.

2.2.2 Investeringsverksamhet

Investeringsverksamhet (mnr)	Budget 2021	Utfall 2021 (inkl. justering)	Utfall 2021 (exkl. justering)	Budget-avvikelse 2021 (exkl. justering)	Budget-avvikelse 2020
Utgifter	4 065	4 022	4 506	-441	-964
Inkomster	800	1 527	1 527	727	510
Nettoutgifter	3 265	2 495	2 979	286	-455
Exploateringsinkomster	400	195	195	205	-166

Staden har anpassat sin investeringsredovisning till allmänt accepterade normer för kommunal bokföring och redovisning. För exploateringsnämndens del får anpassningen till följd att vissa investeringsutgifter klassificerats som driftkostnader i bokslut 2021. Därmed har nämndens investeringsutgifter för 2021 minskats med 484 miljoner kronor. De ökade driftkostnaderna har, med undantag av kostnad för internränta, belastat stadens finansförvaltning.

Ovanstående tabell innehåller två kolumner för utfall 2021; en där beloppen har justerats och en med belopp före justeringen. Jämförelsen med budget utgår från kolumnen budgetavvikelse exklusive justeringar. Utfallet för investeringsverksamheten avviker med 286 mnr (8 procent) netto i förhållande till budget. Inkomsterna står för den största avvikelsen, 727 miljoner, och beror främst på arbeten som utförts och som fakturerats vidare avseende Slussens bussterminal och Årstafältet.

Investeringsutgifterna överstiger budgeten med 441 mnr. Differensen förklaras av avvikelser i flera projekt i förhållande till tidplanen, bland annat för Årstafältet etapp 1, Kvarter Tora Bromstensstaden, Slakthusområdet m.fl.

Jämfört med prognosen i tertialrapport 2 blev utfallet nio procent lägre (netto). Avvikelsen avser investeringsinkomster, och hänger samman med vidarefakturerings av arbeten som inte fullt ut beaktats inom vissa projekt. Utfallet innebär att årsmålet om prognossäkerhet avseende investeringar inte har nåtts. Nämndens prognossäkerhet har även tidigare år varit bristande och revisionskontoret har rekommenderat nämnden att förbättra prognosen.

Under året har nämnden genomfört/påbörjat aktiviteter för att utveckla prognosarbetet, bl.a. med att ta fram rutinbeskrivningar och att skapa bättre rapporter samt ändra arbetssätt. Då nämndens prognossäkerhet avseende investeringarna fortfarande är bristfällig är det väsentligt att nämnden fortsätter sitt utvecklingsarbete. Nämnden har förklarat avvikelserna på ett tillfredsställande sätt.

I samband med tertialrapport 2 konstaterades stadsledningskontoret att sju av nämndens investeringsprojekt redovisade prognosavvikelse med mer än 15 procent mot kommunfullmäktiges beslutade budget. Exploateringsnämnden uppmanades att vidta åtgärder. Nämnden har sett över projekten och planerar olika typer av åtgärder, t.ex. att revidera genomförandebesluten under 2022.

3 Intern kontroll

I detta avsnitt redovisas granskningen av nämndens interna kontroll. Av granskningen framgår bland annat i vilken utsträckning den interna kontrollen är en integrerad del i verksamhetens styrning och uppföljning. Vidare om det finns systematiskt ordnade kontroller i organisation, system, processer och rutiner.

Den samlade bedömningen är att nämndens styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten delvis har varit tillräcklig. Arbetet med den interna kontrollen behöver fortsatt utvecklas. Av genomförda granskningar framgår exempelvis att den politiska styrningen, uppföljningen och kontrollen av projekt Slussen behöver stärkas och att nämnden inte vidtagit tillräckliga åtgärder utifrån den ekonomiska situationen i projektet. Vidare visar årets granskning att nämndens avtalsuppföljning behöver utvecklas avseende systematik och dokumentation, samt att nämnden behöver säkerställa att seriositetskontroller genomförs regelbundet. Årets identifierat har även identifierat brister i den interna kontrollen avseende attesthantering, intäktprocessen och anläggningsredovisning. Se bilaga 1.

Revisionen har de senaste två åren bedömt att nämndens interna kontroll inte har varit helt tillräcklig. Utifrån uppföljning av tidigare lämnade rekommendationer kan vi konstatera att även om nämnden vidtagit åtgärder kvarstår flera brister. Detta gäller bland annat dokumentation av kontroller av byggherrar, uppföljning av markanvisningar, intern kontroll avseende direktupphandlingar, uppföljning och kontroll av delegationsbeslut samt implementeringen av dataskyddsförordningen. Se bilaga 2.

Revisionskontorets bedömning är att arbetet med den interna kontrollen inte fullt ut är integrerat i styrning och uppföljning. Det finns delvis systematiskt ordnade kontroller i organisation, system, processer och rutiner. Nämnden bör i större utsträckning integrera internkontrollarbetet i verksamhetens olika delar för att säkerställa att samtliga väsentliga risker identifieras och hanteras. Vidare behöver arbetet med kontroller utvecklas.

Nämnden har en organisation med en delvis tydlig fördelning av ansvar och befogenheter för att stödja verksamheten och för att förhindra avsiktliga samt oavsiktliga fel. I granskningen av projekt Slussen framkommer att genomförandet i hög grad hanteras som verkställighet. Vidare behöver nämnden tydliggöra roller och mandat mellan nämnd och förvaltning samt se över beslutsfattandet avseende vad som kan betraktas vara verkställighet.

Det finns i huvudsak riktlinjer och rutiner som bidrar till att säkerställa att verksamhetens mål uppfylls och att föreskrifter följs. Uppföljning av rekommendationer visar dock att det kvarstår utvecklingsarbete avseende bland annat dataskyddsförordningen, diarieföring och dokumenthantering. Se bilaga 2.

Nämnden genomför årliga analyser som i huvudsak fångar upp väsentliga risker samt delvis beskriver hur de ska hanteras. Föregående år har nämnden rekommenderats att utveckla och tydliggöra riskområden och åtgärder/kontroller i internkontrollplanen samt utveckla uppföljning och analys av densamma. Årets uppföljning visar att det skett förändringar i arbetssättet inför år 2022 samt att nämndens väsentlighets- och riskanalys (VoR) med tillhörande internkontrollplan för år 2022 tydliggjorts.

Nämndens internkontrollplan har följts upp och uppföljningen redovisas kortfattat till nämnden i en bilaga till verksamhetsberättelsen. Totalt sju processer i internkontrollplanen har följts upp under året, och enligt redovisningen har inga väsentliga avvikelser upptäckts.

Nämnden har en i huvudsak tillfredsställande uppföljningsstruktur. En granskning av projekt Slussen visar dock att nämndens uppföljning av investeringsprojekt bör utvecklas. Nämnden behöver utveckla och tydliggöra den löpande uppföljningen av projekt Slussen bland annat genom att redovisa utfall och prognos för delområden samt säkerställa att stadens minimikrav uppfylls.

Nämndens löpande rapportering ger en i huvudsak aktuell, rättvisande och tillförlitlig information om verksamhet och ekonomi.

4 Räkenskaper

I detta avsnitt redovisas en bedömning av om nämndens räkenskaper är rättvisande, upprättade enligt lag om kommunal bokföring och redovisning samt följer god redovisningssed. Bedömningen baseras på en granskning av nämndens bokslut och på övriga granskningar som genomförts under året.

Att räkenskaperna är rättvisande innebär att redovisningen ger en rättvisande bild av resultat och ekonomisk ställning.

Räkenskaperna bedöms ge en rättvisande bild av verksamhetens resultat och ekonomisk ställning. Räkenskaperna bedöms vidare vara upprättade i enlighet med lagstiftning och god redovisningssed.

5 Uppföljning av tidigare års granskning

Tidigare års granskning av nämndens verksamhet har utmynnat i ett antal rekommendationer. Revisionen gör årligen uppföljningar för att bedöma om nämnden har vidtagit åtgärder utifrån tidigare lämnade rekommendationer. Rekommendationer som följts upp under 2021 redovisas i bilaga 2.

Revisionskontoret har tidigare påpekat att nämnden i högre utsträckning bör åtgärda de brister som revisionen framför. Årets granskning visar att nämnden delvis har vidtagit åtgärder utifrån revisionens rekommendationer i föregående års granskningar, men många av rekommendationerna står kvar. Några av rekommendationerna härrör sig dessutom från 2017. Nämnden behöver därför under 2022 på ett mer aktivt sätt ta ställning till när och hur de avvikelser som revisionens granskningar har påvisat ska hanteras.

De väsentligaste rekommendationerna som återstår att genomföra är bland annat dokumentation av kontroller av byggherrar, uppföljning av markanvisningar, intern kontroll avseende direktupphandlingar, uppföljning och kontroll av delegationsbeslut samt implementeringen av dataskyddsförordningen.

Bilaga 1 – Årets granskning

Granskningar under perioden april 2021 - mars 2022

Samverkan i stadsplaneringen (nr 1/2022)

En granskning har genomförts i syfte att bedöma om åtgärder vidtas för att infria stadens långsiktiga bostadsmål om 140 000 påbörjade bostäder till 2030. Granskningen är inriktad på samverkan i stadsbyggnadsprocessen.

Revisionskontorets samlade bedömning är att åtgärder har vidtagits för att förbättra samverkan inom stadsbyggnadsprocessen. Granskningen visar att samarbete mellan exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden sker på alla nivåer inom organisationerna. Förvaltningarna har organiserats utifrån geografiska områden på ett liknande sätt. Planering och prioritering av bostadsprojekt görs gemensamt.

Granskningen visar vidare att flertalet av de beslut som påverkar måluppfyllelsen i bostadsmålen tas sent på året i exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden, vilket skapar en ojämn arbetsbelastning.

Den systematiska erfarenhetsåterföring som enligt Ledstängen ska genomföras vid två tillfällen i respektive projekt, är inte fullt ut implementerad. Få uppföljningar har genomförts under året.

Revisionskontoret kan sammanfattningsvis konstatera att det i genomsnitt behöver påbörjas byggas 8 500 bostäder varje år under perioden 2022 till 2030 för att nå det övergripande bostadsmålet. Planeringsförutsättningar bedöms finnas och samverkan inom stadsbyggnadsprocessen har utvecklats för att koordinera arbetet.

Exploateringsnämnden rekommenderas att:

- Säkerställa att erfarenhetsåterföring sker i enlighet med Ledstängen.
- Se över samverkan och arbetssätt i syfte att få ett jämnare arbetsflöde under året.

Projekt Slussen (nr 2/2022)

Revisionskontoret har genomfört en granskning av stadens styrning, uppföljning och kontroll av projekt Slussen. Den samlade bedömningen är att den politiska styrningen och uppföljningen av projekt Slussen behöver stärkas utifrån projektets omfattning, komplexitet och betydelse för staden, samt att det finns behov av att utveckla stadens investeringsregler.

Projekt Slussen bedöms ha en i huvudsak ändamålsenlig organisation där roller, ansvar och befogenheter har tydliggjorts samt att organisationen är anpassad till projektets art och komplexitet. Vidare är revisionskontorets bedömning att projektets struktur för ekonomistyrning är ändamålsenlig och att det finns styrande och stödjande dokument i tillräcklig omfattning. Dock konstateras att de viktigaste styrande dokumenten för projektet inte har beslutats av nämnden. Budgetansvar och rapportering är tydligt och arbetet har utvecklats över tid och utifrån de erfarenheter som upparbetats inom projektorganisationen. Däremot visar granskningen att exploateringsnämnden har vidtagit få åtgärder för att stärka den politiska styrningen av projektet.

Bedömningen är att exploateringsnämnden behöver utveckla och tydliggöra den politiska styrningen av projekt Slussen. Vidare behöver exploateringsnämnden agera och vidta åtgärder med anledning av den förändrade hanteringen av stadens kostnad för bussterminalen. Både för att säkerställa tillräcklig politisk styrning och förankring samt analysera och bedöma om förändringen innebär en avvikelse som kräver ett reviderat genomförandebeslut.

Aktuell slutkostnadsprognos för projekt Slussen visar en väsentlig avvikelse jämfört med beslutad budget. Det framgår att omfattande besparingar behöver genomföras för att uppnå prognosen, för vilka det saknas genomförandeplaner. Exploateringsnämnden behöver säkerställa att detta tas fram och effektueras. Vidare är exploateringsnämndens uppföljning inte är tillräcklig. Dels behöver nämnden säkerställa att rapporteringen följer stadens regler men revisionskontorets bedömning är att stadens minimikrav inte är tillräckliga när det gäller stora, komplexa projekt som Slussen. Exploateringsnämnden bör därför utveckla den löpande rapporteringen samt införa en årlig lägesredovisning.

Följande rekommendationer lämnas till exploateringsnämnden:

- Utveckla och tydliggör nämndens styrning av projektet genom ett ökat beslutsfattande avseende exempelvis upphandlingar, övergripande principer för styrning,

uppföljning och kontroll av projektet samt åtgärder vid avvikelser.

- Utveckla och tydliggör den löpande uppföljningen av projekt Slussen bland annat genom att redovisa utfall och prognos för delområden samt säkerställ att stadens minimikrav uppfylls.
- Säkerställ att det finns en tydlig genomförandeplan kopplat till de besparingar som behöver effektueras för att projektet ska kunna uppnå nå följksamhet till mål-budget.
- Inför en årlig lägesredovisning av projekt Slussen.
- Analysera och gör en aktiv bedömning av om det finns behov av att hemställa ett nytt reviderat genomförandebeslut till kommunfullmäktige.

Avtalsuppföljning avseende tekniska konsulttjänster

En granskning har genomförts för att bedöma om nämndens interna kontroll är tillräcklig avseende avtalsuppföljning. Granskningen har avgränsats till tekniska konsulttjänster. Dessa kan bland annat avse projektering, trafikutredningar och landskapsarkitektur.

Revisionskontorets sammantagna bedömning är att nämndens interna kontroll delvis är tillräcklig inom granskat område. Bedömningen grundas på att det finns en organisation för avtalsuppföljning, men att avtalsuppföljningen behöver utvecklas avseende systematik och dokumentation.

Förvaltningens upphandlingsenhet ansvarar för inköps- och upphandlingsprocessen samt efterlevnaden av lagstiftning och stadens styrdokument vid upphandling av ramavtal avseende tekniska konsulttjänster. Det är främst den avropande byggprojektledaren inom respektive projektorganisation som ansvarar för uppföljning av avrop. Enhetschefer i linjeorganisationen ansvarar för att säkerställa att uppföljningen genomförs.

I stadens Regler för ekonomisk förvaltning framgår att det är nämndens ansvar att säkerställa att transaktioner som bokförs är korrekta avseende bland annat betalningsvillkor, bokföringsunderlag och prestation. Av intervjuer och förvaltningens fakturaguide framgår att byggprojektledaren i samband med fakturering bland annat ska kontrollera konsulternas dagbok. Kontrollen ska avse följksamhet till gällande faktureringsvillkor, så som tidsåtgång och debiterat timpris i jämförelse med ramavtal. Granskningen visar att det inte finns uppföljning av att dessa kontroller sker på avdelningen för Miljö och Teknik.

I stickprovsgranskningen framgår att det finns brister i säkerställandet av dokumentation avseende avtalsuppföljningen. Detta avser bland annat Utvärderings- Uppföljnings- och Planeringsmöten (UUP-möten), som enligt avtal ska ske årligen med ett antal ramavtalsleverantör. Vid UUP-möten ska enligt rutin sanningsförsäkran inhämtas. Intervjuade uppger att detta inte skett med samtliga berörda konsulter under 2021. Det förs inte samlade anteckningar från UUP-möten. Vidare visar granskningen att nämnden behöver säkerställa att seriositetskontroller sker regelbundet. Stadens program för inköp behöver implementerats fullt ut vad gäller kravet att säkerställa leverantörens seriositet inom granskat område.

Revisionskontoret rekommenderar nämnden att:

- Utveckla systematiska och dokumenterade kontroller samt säkerställa att avtalsuppföljning sker.
- Säkerställa att nämnden genomför regelbundna seriositetskontroller.

Attesthantering i ekonomisystemet

En granskning har genomförts i syfte att bedöma den interna kontrollen avseende hantering av attesträtter i ekonomisystemet Agresso. Den sammanfattande bedömningen är att den interna kontrollen inte är helt tillräcklig i granskad process. Granskningen visar att det finns en undertecknad attestförteckning och ett attestkort för förvaltningschefen. Däremot visar granskningen att attestförteckningen inte fullt ut överensstämmer med registrerade attesträtter i ekonomisystemet. I granskningen har noterats tre stickprov (av 16) där personer attesterat fakturor trots att de saknar attesträtt enligt aktuell attestförteckning. I samtliga tre fall avser avvikelserna fakturor där atteststeget utförts av två personer och där den andra (och sista) som utfört steget inte har haft attesträtt. Hanteringen är en avvikelse mot både stadens och förvaltningens egen rutin. Av intervjuer framgår att kontoret för en dialog med leverantören av ekonomisystemet för att hitta en teknisk lösning på problemet.

Följande rekommendation lämnas till exploateringsnämnden:

- Säkerställ att attestrutinen följs och att endast personer med attesträtt utför ”atteststeget” i ekonomisystemet Agresso.

Intäktprocessen – avgälder och arrenden

En granskning har genomförts i syfte att bedöma den interna kontrollen i intäktprocessen avseende avgälder och arrenden. Den sammanfattande bedömningen är att den interna kontrollen inte är

tillräcklig i granskad intäktsprocess. Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och stickprovskontroll av 16 fakturor. Granskningen visar att pris/fakturerat belopp överensstämmer med överenskomna villkor/avtal för samtliga granskade verifikationer. Vidare visar verifieringen att fakturering har skett i enlighet med överenskomna villkor/avtal, att bokföring och betalning skett vid rätt tidpunkt samt att transaktionerna var rätt konterade. Däremot visar stickprovet att två verifikationer inte uppfyller kraven i Lag om kommunal bokföring och redovisning, god redovisningsred och stadens regler, då dessa saknade periodangivelser. Granskningen visar också att det av nämndens delegationsordning inte framgår vem som är behörig att besluta om makulering, vilket gör det svårt att bedöma om makuleringarna i genomfört stickprov har skett av behörig, i enlighet med stadens regler. Exploateringsnämnden rekommenderades redan 2018 att uppdatera delegationsordningen med vilken funktion som är behörig att besluta om makulering, vilket nämnden ännu inte har åtgärdat.

Följande rekommendationer lämnas till exploateringsnämnden:

- Säkerställ att samtliga verifikationer uppfyller kraven i Lag om kommunal bokföring och redovisning, god redovisningsred och stadens regler.
- Uppdatera nämndens delegationsordning så att det framgår vem som är behörig att besluta om makulering av fakturor.

Inköpsprocessen – reparationer och underhåll

En granskning har genomförts i syfte att bedöma den interna kontrollen i inköpsprocessen med fokus på köp av reparationer och underhåll. Den sammanfattande bedömningen är att den interna kontrollen är tillräcklig i granskad process. Granskningen, som främst utförts genom stickprovskontroller, visar att transaktionerna i allt väsentligt är korrekt hanterade avseende prestation, bokföringsunderlag, betalning samt kontering. I granskningen har inte framkommit något som tyder på avsteg från lagen om offentlig upphandling eller stadens regler avseende inköp. Vidare sker löpande avstämningar mellan leverantörsreskontra och huvudbok. Detta görs av serviceförvaltningen på uppdrag av exploateringsnämnden. Kontrollerna dokumenteras och serviceförvaltningen ska meddela eventuella avvikelser till exploateringskontoret.

Anläggningsredovisning

En granskning har genomförts i syfte att bedöma den interna kontrollen avseende nämndens anläggnings- och exploateringsredovis-

ning. Den sammanfattande bedömningen är att den interna kontrollen inte är helt tillräcklig i granskad process. Verifiering av årets exploateringsförsäljningar visar att redovisning av intäkter och kostnader kopplat till exploateringsprojekt hanterats korrekt utifrån god redovisningssed. Verifiering av investeringsfakturer gjordes i huvudsak utan anmärkning med avseende på klassificering. Dock framgick att det inom ramen för det fasta arvudet till en exploatör ingår utgifter som inte är aktiverbara.

Följande rekommendation lämnas till exploateringsnämnden:

- Säkerställ att entreprenörerna särredovisar kostnader som ur stadens perspektiv utgör inte aktiverbara utgifter.

Löneprocessen

En granskning har genomförts i syfte att bedöma den interna kontrollen i löneprocessen. Den sammanfattande bedömningen är att den interna kontrollen är tillräcklig i granskad process. Bedömningen grundar sig på att förvaltningen uppger att de till stora delar genomför de kontroller som framgår av stadens riktlinjer. Alla kontroller dokumenteras dock inte vilket gör det svårt att vid en efterhandskontroll följa upp huruvida de genomförts eller inte. I syfte att stärka den interna kontrollen bör genomförda kontroller dokumenteras för att möjliggöra uppföljning av följsamheten till riktlinjerna. I genomförd ”walk-through”-granskning och registeranalys har inga väsentliga avvikelser noterats.

Förtroendekänsliga poster

Granskningen har omfattat 16 fakturer, där urvalet omfattat resor och konferenser, utbildning samt representation.

Samtliga transaktioner har kunnat verifieras utan anmärkning avseende kontering, syfte, deltagarlista, momsavdrag samt attest. För de fakturer som granskats bedöms inriktning och omfattning som rimlig.

Den interna kontrollen kopplat till hanteringen bedöms, utifrån genomförd granskning vara tillräcklig. Tidigare års lämnade rekommendation bedöms som åtgärdad utifrån utfallet i årets granskning.

Bilaga 2 – Uppföljning av lämnade rekommendationer

Årlig och fördjupad granskning

Årsrapport	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
ÅR 2017	Markanvisningspolicy och tomträttsavgälder Nämnden bör säkerställa att kraven i markanvisningspolicy samt rutinen för markanvisningsbeslut redovisas i beslutsunderlagen vid markanvisningsbeslut. Detta utifrån tydliggörande av bl.a. vald förfarandeform och motiv till vald förfarandeform.		X		Den uppföljande granskningen visar att nämnden delvis vidtagit åtgärder utifrån lämnad rekommendation. Kontorets mallar för inriktningsbeslut (vilken också gäller vid markanvisning) respektive genomförandebeslut har uppdaterats. I den nya mallen framgår att valt markanvisningsförfarande samt motivering till varför förfarandet valts ska beskrivas i beslutsunderlaget. Revisionskontorets stickprovsgranskning av de markanvisningar som nämnden beslutat om under året visar dock att flertalet markanvisningar saknar en tydlig beskrivning av vald förfarandeform samt motiv till densamma. Under våren 2022 kommer chefer och handläggare att informeras om att mallarna har uppdaterats. Kontorets planerar att under 2021 kontrollera beslutsunderlagens följsamhet till mallen och vid avsteg ha en dialog med respektive handläggare och dess chef. Kontrollerna kommer att övergå till stickprovskontroller när det finns en tillfredsställande följsamhet till mallen.
ÅR 2017	Utvärderingar av exploateringsprojekt i stadsbyggnadsprocessen Exploateringsnämnden i samverkan med stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden samt miljö- och hälsoskyddsnämnden måste se till att erfarenhetsåterföring sker på det sätt som bestämts i Ledstängen.		X		Den uppföljande granskningen visar att nämnden delvis vidtagit åtgärder utifrån lämnad rekommendation. Under året har Ledstängen uppdaterats med ett tillfälle för erfarenhetsåterföring innan beslut om genomförande. Information om den erfarenhetsåterföring som ska ske enligt Ledstängen sker i samband med introduktion av nyanställda samt genom informationsinsatser till samtliga berörda medarbetare. Det finns mall framtagen för ändamålet och det finns beskrivet i exploateringshandboken. Det finns ingen formaliserad kontroll av att erfarenhetsåterföring genomförs i enlighet med Ledstängen. Revisionens granskning av samverkan i stadsplaneringen visar att det bland annat saknas gemensamma, organiserade forum för övergripande utvärdering och erfarenhetsutbyte mellan exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret. Vidare framgår att endast någon enstaka minnesanteckning från genomförd erfarenhetsåterföring inkommit till förvaltningsgruppen. Nämnden rekommenderas därför återigen att säkerställa att erfarenhetsåterföring sker i enlighet med Ledstängen.
ÅR 2017 ÅR 2019	Delegationsordning Nämnden bör genomföra uppföljning och kontroll av beslut fattade med stöd av delegation från nämnden. Vidare utveckla former för att säkerställa att alla beslut som fattas med stöd av delegation anmäls på ett tillfredsställande sätt.		X		Den uppföljande granskningen visar att det pågår ett utvecklingsarbete rörande nämndens delegationsordning Enligt förvaltningen anmäls fler beslut än tidigare. Revisionskontoret konstaterar att det av anmälningarna till nämnden framgår att beslut inte alltid anmäls vid nästkommande sammanträde.
ÅR 2017	Oegentligheter och förtroendeskada Nämnden bör kartlägga och beakta risker i verksamheterna utifrån ett oegentlighets- och förtroendeskadligt perspektiv.			X	Den uppföljande granskningen visar att nämnden inte vidtagit tillräckliga åtgärder utifrån lämnad rekommendation. Av intervju framgår att detta är något som inte har hunnits med under året som planerat men att kontoret avser att vidta åtgärder under 2022.

Årsrapport	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
ÅR 2017	Diarieföring Nämnden bör uppdatera riktlinjerna för diarieföring. Vidare rekommenderas nämnden att införa rutiner för att säkerställa och följa upp att svaren på allmänhetens klagomål och synpunkter diarieförs samt att svarstiderna är i enlighet med förvaltningslagen.		X		Den uppföljande granskningen visar att nämnden delvis vidtagit åtgärder utifrån lämnade rekommendationer. Riktlinjer för diarieföring och registrering är under framtagande och det finns lathundar avseende diarieföring och dokumenthantering. Det sker löpande utbildningsinsatser avseende bland annat allmänna handlingar, diarieföring, dokumenthantering och detta ingår också som en del av introduktionen för nyanställda. Det pågår även ett arbete med att utveckla en samarbetsyta som ska ersätta dokumenthanteringshandboken. I nuläget sker ingen uppföljning eller kontroll av att synpunkter och klagomål och svaren på dessa diarieförs eller att svarstiden är förenlig med förvaltningslagen.
ÅR 2018	Markanvisningspolicyn och markanvisningsbeslut Nämnden bör generellt förbättra dokumentationen av de kontroller och bedömningar av byggherren som ska ske enligt markanvisningspolicyn. Av dokumentationen bör det även framgå på vilket sätt kontoret beaktat de rekommendationer som har lämnats i de ekonomiska analysrapporterna. Vidare bör nämnden i tjänsteutlåtanden inför markanvisningsbeslut tydligt redovisa om och vilka kontroller som har utförts avseende byggherrarna. Nämnden bör även beakta behovet av aktuella och väsentliga uppgifter om byggherrarna inför markanvisningsbeslut.		X		Den uppföljande granskningen visar att nämnden inte har vidtagit tillräckliga åtgärder utifrån lämnade rekommendationer. Det finns dokumenterade kontroller på byggherrarnas ekonomiska ställning och kapacitet. Hur de eventuella rekommendationer som lämnas i de ekonomiska rapporterna har beaktats dokumenteras inte. Kontorets bedömning är att dokumentationen i nuläget (och vid granskningstillfället) är tillräcklig och rimlig i sin omfattning och det finns inga planer på att vidta åtgärder rörande den interna dokumentationen. Av den nya mall som tagits fram för markanvisningsbeslut framgår att den uppdaterats och att det nu till nämnden ska redovisas att en bedömning gjorts av byggaktörens kreditvärdighet med mera. Om omständigheter framkommit som föranlett särskilda åtgärder ska dessa beskrivas. Det återstår att implementera den nya mallen då årets markanvisningar saknat denna information. Kontorets bedömning är att nuvarande ordning med kontroller av byggherrarna är tillräcklig och anser inte att det finns behov av att systematiskt genomföra kontroller oftare.
ÅR 2018	Investeringsprognoser Nämnden behöver säkerställa att det löpande arbetet med budget och prognoser avseende investeringsverksamheten förbättras.		X		Den uppföljande granskningen visar att utvecklingsarbetet för att förbättra prognosarbetet har fortgått under året. Arbetet har hög prioritet. Ett flertal åtgärder har vidtagits och/eller påbörjats, bland annat framtagande av rutinbeskrivningar, förbättrade rapporter, förändrade arbetssätt och uppdateringar i ekonomisystemet, bland annat med avvikelsekategorier. Prognosen för investeringar i tertialrapport 2 avviker med 9 % jämfört med utfall i bokslutet 2021. Bedömningen är därför att det är väsentligt att nämnden fortsätter att utveckla prognosarbetet.
ÅR 2018	Intäktprocessen Nämnden bör revidera delegationsordningen så att det framgår vem eller vilka som är behöriga att besluta om makulering av fakturor.			X	Den uppföljande granskningen visar att nämnden inte har tydliggjort i delegationsordningen vem som är behörig att besluta om makulering av fakturor. Av intervjuer framgår att det pågår en översyn av delegationsordningen där detta ingår. Den reviderade delegationsordningen beräknas bli nämndbehandlad under våren 2022.

Årsrapport	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
ÅR 2019	<p>Uppföljning av markanvisningsbeslut Nämnden måste säkerställa att stadens markanvisningspolicy följs samt utarbeta rutiner för att säkerställa att samtliga markanvisningsbeslut följs upp inom två år. Vidare bör nämnden förtydliga vem som fattar beslut om återtagande av markanvisningsbeslut.</p>		X		<p>Den uppföljande granskningen visar att nämnden delvis vidtagit åtgärder utifrån lämnade rekommendationer. Nämnden har delegerat beslutanderätten avseende förlängning av markanvisningsavtal. Besluten ska anmälas till nämnden och medgivande får lämnas under förutsättning att byggaktören uppfyller kraven på att aktivt driva projektet och övriga förutsättningar enligt gällande markanvisningspolicy. Av förvaltningschefens vidaredelegation framgår att avdelningschef är delegat. Däremot har nämnden inte delegerat beslutanderätten avseende återtagande av markanvisningsbeslut eller genom annat beslut tydliggjort vem som fattar detta beslut. Återtaganden redovisas för nämnden först i samband med och om marken anvisas på nytt till en ny byggaktör.</p> <p>I nuläget saknas rutin för förlängning av markanvisning i exploateringshandboken men den kommer att kompletteras med information om att vid behov av förlängning tecknas tilläggsavtal (hänvisning till mallen) och att detta är ett delegationsbeslut. Kontoret uppger att stadens markanvisningspolicy tillämpas vid bedömning av eventuell förlängning eller återtagande av markanvisningar när en bindande överenskommelse om exploatering inte har träffats inom två år.</p>
ÅR 2019	<p>Konsultanvändning Nämnden bör säkerställa att avtal upprättas vid inköp av konsultinsatser samt i större utsträckning säkerställa att det sker avstämningar mellan avtal och fakturor vid konsultanvändning.</p>	X			<p>Den uppföljande granskningen visar att nämnden vidtagit åtgärder utifrån lämnade rekommendationer.</p> <p>Den rutin som nu tillämpas innebär att det ska finnas kontrakt/avtal för ramavtal, objektsspecifika upphandlingar, direktupphandlingar samt vid förnyad konkurrensutställning. Endast vid avrop från ramavtal (då det finns avtal och villkoren inte förändras) anses beställningen vara tillräcklig. Det finns en checklista som upphandlingsenheten arbetar utifrån för att säkerställa att dokumentationen är fullständig i ärenden.</p> <p>En rutin för uppföljning av fakturerat pris jämfört med avtalat pris har införts. Ekonomiavdelningen gör varje månad stickprov på föregående månads bokförda fakturor som avser externa konsulttjänster. Stickproven dokumenteras och avvikelser stäms av vid möten med upphandlingsenheten.</p>

Årsrapport	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
ÅR 2020	<p>Direktupphandling Nämnden rekommenderas att fastställa riktlinjer för direktupphandling som uppfyller stadens krav enligt regler för ekonomisk förvaltning och tillämpningsanvisningar, samt implementera dessa i organisationen.</p> <p>Vidare behöver nämnden säkerställa att den systematiska kontrollen avseende direktupphandlingar som är fastställd i nämndens VoR genomförs. Nämnden bör även utveckla den interna kontrollen för att säkerställa att direktupphandlingar genomförs och dokumenteras i enlighet med LOU och stadens krav.</p> <p>Nämnden rekommenderas också att se över hur och var underlag för direktupphandlingar hålls ordnade, se över i vilken omfattning och under vilka premisser inköp och upphandling kan betraktas vara verkställighet samt vilken återrapportering som nämnden bör ta del av gällande inköps- och upphandlingsverksamheten.</p>		X		<p>Den uppföljande granskningen visar att nämnden påbörjat ett utvecklingsarbete utifrån lämnade rekommendationer.</p> <p>I december 2021 fastställde exploateringsnämnden nya riktlinjer för direktupphandling som uppfyller stadens krav. Implementering av riktlinjerna kommer ske under 2022, bland annat genom informations- och utbildningsinsatser. Av riktlinjerna framgår att upphandlingsenheten ansvarar för att följa upp direktupphandlingar och direktupphandlingsprocessen.</p> <p>Direktupphandling har förts in i nämndens VoR och internkontrollplan 2022, där bland annat kontroll av följsamheten till nämndens riktlinjer ska genomföras.</p> <p>Det finns en dokumentationsmall för direktupphandlingar.. Under 2022 kommer upphandlingsenheten utveckla systematiska kontroller/en kontrollplan avseende direktupphandlingar. Planen kommer även att innehålla kontroll av att de löpande kontrollerna fungerar. Det kommer även genomföras informations- och utbildningsinsatser för att öka kunskapen i organisationen.</p> <p>Samtliga inköp/upphandlingar ska registreras som ett eget ärende i diarieföringssystemet. Rutinen är att direktupphandlingar ska finnas med i ärendenamnet i diariet för att underlätta att kunna söka fram dem. Detta kommer tydliggöras i den nya dokumenthanteringshandbok som håller på att tas fram. I ekonomisystemet Agresso går det också att söka ut alla direktupphandlingar då de är kopplade till ett avtal. Således finns möjligheter att genomföra olika former av kontroller.</p> <p>Det pågår även ett utvecklingsarbete när det gäller nämndens delegationsordning där det bland annat pågår en översyn av i vilken omfattning och under vilka premisser inköp och upphandling kan betraktas vara verkställighet. Vidare framgår att nämnden i samband med verksamhetsberättelsen kommer få en återrapportering av vilka upphandlingar (över en miljon kronor) som genomförts under året.</p>
ÅR 2020	<p>Inköpsprocessen – konsulttjänster Nämnden rekommenderas att säkerställa att avtalade villkor följs samt att betalning sker enligt gällande villkor.</p>	X			<p>Den uppföljande granskningen visar att nämnden vidtagit tillräckliga åtgärder utifrån lämnade rekommendationer. För att säkerställa att avtalade villkor följs har fakturaguiden kompletterats med förtydligande instruktion gällande ansvar för upprättad attest/godkännande. Utbildning har genomförts. Ekonomiavdelningen och upphandlingsenheten har löpande avstämningar för att gå igenom frågor som berör ekonomi och upphandling..</p>
ÅR 2020	<p>Förtroendekänsliga poster Nämnden behöver säkerställa att stadens anvisningar och regler följs gällande redovisning av transaktioner som avser resor och konferenser, utbildning samt representation. Vidare rekommenderas nämnden att säkerställa att de brister som identifierats i revisionens och förvaltningens granskningar åtgärdas.</p>	X			<p>Lämnad rekommendation bedöms som åtgärdad utifrån utfallet i årets granskning.</p> <p>En stickprovsgranskning har skett av 16 transaktioner, där urvalet varit resor och konferenser, utbildning samt representation. Samtliga transaktioner har kunnat verifieras utan anmärkning avseende kontering, syfte, deltagarlista, momsavdrag samt attest. Inriktning och omfattning bedöms som rimlig.</p>

Årsrapport	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
ÅR 2020	<p>Ansvarsfördelning i attestflödet Nämnden bör göra en översyn av rutinerna för attest (attestflödet) med utgångspunkt i stadens regler avseende ansvars-fördelning, där det särskilt framgår att attest ska utföras av godkännare och besluts-attestant. Utgångspunkten bör vara att attestflödet i så hög grad som möjligt följer kontorets linje- och/eller projektorganisation så att ekonomiskt ansvar och attestansvar överensstämmer. Avsteg från denna princip bör endast ske i undantagsfall.</p> <p>Vidare bör det finnas tydliga principer för när avsteg medges och vilka krav på dokumentation etc. som då föreligger. I de fall kontoret avser att använda ytterligare kontrollsteg i attestflödet bör dessa steg vara tydligt definierade till innebörd och ansvar.</p>		X		Den uppföljande granskningen visar att nämnden vidtagit få åtgärder med anledning av rekommendationen. Den delen av rekommendationen som rör att definiera och tydliggöra ytterligare kontrollsteg i attestflödet bedöms åtgärdad då fakturaguiden har uppdaterats med beskrivning av kompletterande kontrollsteg. Förvaltningens uppfattning är att beslut om inköp fattas när beställningen görs och inte i samband med attestering av fakturan. Beställningar uppges atteras enligt delegationsordningen. Intervjuad uppges att om attestflödet skulle ändras och det skulle vara projektledaren (som har budgetansvaret) som ska slutatstera så skulle det innebära sämre kontroll och riskera att leda till fler fel i redovisningen. Detta eftersom ekonomerna i sådana fall skulle granska före slutattestant och det finns då risk för att konteringen ändras. Det skulle därmed innebära behov av ökade kontroller.
ÅR 2020	<p>Internkontrollplan Nämnden rekommenderas att utveckla och tydliggöra riskområden och åtgärder/kontroller i internkontrollplanen samt utveckla uppföljning och analys av densamma.</p>		X		Den uppföljande granskningen visar att nämnden delvis vidtagit åtgärder utifrån lämnade rekommendationer. I nämndens internkontrollplan 2022. I arbetet med att ta fram en internkontrollplan för 2022 har arbetsformerna utvecklats. Den centrala funktion som ansvarar för att sammanställa planen har träffat samtliga avdelningsledningsgrupper och kontorsledningen har vid två tillfällen arbetat med förslag till internkontrollplan. Revisionskontorets granskning av internkontrollplan 2022 visar att den i delar tydliggjorts men att det fortsatt finns riskområden samt åtgärder/kontroller som inte är tydligt definierade. Vidare konstaterar vi att det finns exempel på kontrollaktiviteter som inte är en kontroll av att den systematiska kontrollen fungerar, samt att nämnden behöver utveckla en högre grad av verifierande och/eller dokumenterade kontroller
ÅR 2020	<p>Redovisning av avvikelser i stora investeringsprojekt Nämnden bör utveckla rapporteringen avseende avvikelser i stora investeringsprojekten så att det tydligt framgår förklaringar och eventuella åtgärder.</p>		X		Den uppföljande granskningen visar att nämnden delvis vidtagit åtgärder. Informations- och utbildningsinsatser har genomförts där vikten av att avvikelser förklaras har betonats. Ett utvecklingsarbete är påbörjat gällande hur avvikelser ska rapporteras och nya rutiner och uppföljningsrapporter ska tas fram.
ÅR 2021	<p>Attesthantering i ekonomisystemet Nämnden rekommenderas säkerställa att attestrutinen följs och att endast personer med attesträtt utför "atteststeget" i ekonomisystemet Aggresso.</p>				Följs upp 2022.

Årsrapport	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
ÅR 2021	Intäktprocessen – avgälder och arrenden Nämnden rekommenderas säkerställa att samtliga verificationer uppfyller kraven i Lag om kommunal bokföring och redovisning, god redovisningssed och stadens regler. Vidare bör nämnden uppdatera delegationsordningen så att det framgår vem som är behörig att besluta om makulering av fakturor.				Följs upp 2022.
ÅR 2021	Anläggningsredovisning Nämnden behöver säkerställa att entreprenörerna särredovisar kostnader som ur stadens perspektiv utgör inte aktiverbara utgifter.				Följs upp 2022.
ÅR 2021	Avtalsuppföljning Nämnden rekommenderas att utveckla systematiska och dokumenterade kontroller samt säkerställa att avtalsuppföljning sker. Vidare behöver nämnden säkerställa att seriositetskontroller genomförs regelbundet.				Följs upp 2022.

Revisionsprojekt

Revisionsprojekt	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
Nr 3/2017	Dialogen med medborgare i projektet Nya Slussen Nämnden bör säkerställa att hanteringen av allmänna handlingar följer lagar och regler. Det gäller både handlingar som inkommer eller upprättas inom nämndens projekt och allmänna handlingar som genereras i projektets sociala medier.		X		Den uppföljande granskningen visar att nämnden delvis vidtagit åtgärder utifrån lämnade rekommendationer. Kontoret har arbetat i projektform med att införa ett gemensamt dokumenthanteringssystem för kontoret (Public 360), men det är ännu inte fullt ut implementerat. Riktlinjer för diarieföring och registrering är under framtagande och det finns lathundar avseende diarieföring och dokumenthantering. Det sker löpande utbildningsinsatser avseende bland annat allmänna handlingar, diarieföring, dokumenthantering och detta ingår också som en del av introduktionen för nyanställda. Arbeta pågår med att utveckla en samarbetsyta som ska samla alla delar som rör dokumenthantering och rutiner för diarieföring och är beräknad att färdigställas under våren 2022. Efter det kommer informations- och utbildningsinsatser att genomföras som en del i implementeringen. I nuläget sker ingen uppföljning eller kontroll av att hanteringen av allmänna handlingar följer lagar och regler.

Revisionsprojekt	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
Nr 5/2019	<p>Implementering av dataskyddsförordningen Nämnden rekommenderas att utveckla styrning och uppföljning av arbetet med att efterleva dataskyddsförordningen. Vidare bör nämnden informationsklassa sina informationstillgångar samt regelbundet och systematiskt inventerar sina personuppgiftsbehandlings.</p>		X		<p>Den uppföljande granskningen visar att det kvarstår arbete för att åtgärda de brister som identifierades i granskningen. Av intervjuer framgår att det till viss del är en fråga om resurser och prioriteringar när det gäller takten i utvecklingsarbetet. Kontoret har under hösten färdigställt riktlinjer för personuppgiftsbehandlings, resterande styrdokument är ännu inte slutförda. Alla medarbetare har fått information om att det är obligatoriskt att genomföra stadens webbutbildningar (informationsklasser och dataskyddsförordningen) senast 31 januari 2022. En årsrapport från dataskyddsbudet (DSO) för 2021 har presenterats som bilaga till nämndens verksamhetsberättelse. Rapporten omfattar sex obligatoriska rapporteringsområden som Personuppgiftsansvarig ("PUA") som ett minimum ska informera sig om årligen. Brister som behöver åtgärdas har identifierats inom samtliga sex områden.</p> <p>När det gäller informationsklassning och inventering av personuppgiftsbehandlings har nämnden inte kommit så mycket längre än föregående år. Intervjuad uppger att de fyra IT-system som nämnden ansvarar för (och som behandlar personuppgifter) är klassade. Dock finns ännu ingen rutin för att göra detta årligen. Två av systemen är nya och har därför en aktuell informationsklassning. Vidare kvarstår att informationsklassa de informationstillgångar som inte finns i stadens centrala system samt de informationstillgångar som inte behandlas i ett IT-system. Nämnden har heller inte utvecklat rutiner för att systematiskt och löpande inventera sina personuppgiftsbehandlings och nämndens registerförteckning behöver fortsatt kompletteras innan den överförs till IT-systemet Draft-IT. Detta har inte hunnits med. Kontoret planerar även att förstärka organisationen med ytterligare personella resurser då det finns ett ökat behov av att hantera frågor rörande GDPR, informationssäkerhet och säkerhetsskydd.</p>
Nr 1/2021	<p>Översiktsplanens styrkraft Nämnden rekommenderas att säkerställa att SVA-modellen tillämpas i samtliga nystartade projekt. Vidare utveckla analyserna i förhållande till översiktsplanen i markanvisningsbeslut samt säkerställ att val av och motiv till markanvisningsförfarande samt vilken del av utbyggnadsstrategin som är aktuell redovisas. Nämnden rekommenderas även att analysera och utvärdera sitt arbete med markanvisningar för att säkerställa att arbetssätt, prioriteringar och val av markanvisningsförfarande är i enlighet med översiktsplanens intentioner.</p>				Följs upp 2022

Revisionsprojekt	Rekommendation	Ja – vidtagit åtgärder	Delvis – vidtagit åtgärder	Nej – inte vidtagit åtgärder	Kommentar
Nr 2/2022	<p>Projekt Slussen Nämnden bör utveckla och tydliggöra nämndens styrning av projektet genom ett ökat beslutsfattande avseende exempelvis upphandlingar, övergripande principer för styrning, uppföljning och kontroll av projektet samt åtgärder vid avvikelser. Vidare rekommenderas nämnden utveckla och tydliggöra den löpande uppföljningen av projekt Slussen bland annat genom att redovisa utfall och prognos för delområden samt säkerställ att stadens minimikrav uppfylls. Nämnde behöver också säkerställa att det finns en tydlig genomförandeplan kopplat till de besparingar som behöver effektueras för att projektet ska kunna uppnå nå följsamhet till målbudget. Vidare rekommenderas nämnden införa en årlig lägesredovisning av projekt Slussen samt analysera och göra en aktiv bedömning av om det finns behov av att hemställa ett nytt reviderat genomförandebeslut till kommunfullmäktige.</p>				Följs upp 2022.
Nr 1/2022	<p>Samverkan i stadsplaneringen Nämnden rekommenderas att säkerställa att erfarenhetsåterföring sker i enlighet med Ledstängen. Vidare att se över samverkan och arbetssätt i syfte att få ett jämnare arbetsflöde under året.</p>				Följs upp 2022.

Bilaga 3 – Bedömningskriterier

Nedan redovisas de kriterier som ligger till grund för gjorda bedömningar. Bedömningarna avser såväl genomförandet som resultatet av verksamheten.

Analysen i rapporten är underlag till revisorernas slutliga bedömning av revisionsobjektens ansvarstagande. Revisorerna kan

1. tillstyrka att ansvarsfrihet beviljas,
2. rikta anmärkning,
3. avstyrka att ansvarsfrihet beviljas.

Detta redovisas i revisionsobjektets revisionsberättelse.

Verksamhet och ekonomi

Att verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt innebär att nämnden har uppnått kommunfullmäktiges mål samt följt de beslut, riktlinjer gällande lagstiftning och andra föreskrifter som gäller för verksamheten.

Bedömningskriterier

Nämnden:

- Har ett resultat som är förenligt med fullmäktiges mål, beslut och riktlinjer.
- Har genomfört sitt uppdrag med tillgängliga resurser.
- Har bedrivit verksamheten enligt gällande lagar, föreskrifter, riktlinjer m.m.

Bedömning:

Bedömningen ges utifrån en tregradig skala, i allt väsentligt tillfredsställande, delvis tillfredsställande eller inte tillfredsställande.

I allt väsentligt tillfredsställande Bedömningskriterierna är i allt väsentligt uppfyllda. Det kan förekomma mindre avvikelser. Ev. rekommendationer behöver åtgärdas.

Delvis tillfredsställande	Bedömningskriterier bedöms delvis uppfyllda. Påpekade brister behöver åtgärdas utifrån lämnade rekommendationer.
Inte tillfredsställande	Bedömningskriterierna bedöms inte vara uppfyllda. Det finns väsentliga brister som behöver åtgärdas så fort som möjligt utifrån lämnade rekommendationer.

Intern kontroll

Den interna kontrollen är en process som utförs av nämnd, förvaltningsledning och personal. Den är en integrerad del i verksamhetens styrning och uppföljning. Processen säkerställer, med en rimlig grad av säkerhet, att verksamheten drivs effektivt, att lagar, förordningar och andra regler följs. Det lämnas en tillförlitlig finansiell redovisning och rättvisande rapportering om verksamheten.

Bedömningskriterier

Nämnden:

- Har haft en styrning och uppföljning mot mål och beslut.
- Har en organisation med tydlig fördelning av ansvar och befogenheter för att stödja verksamheten och för att förhindra avsiktliga/oavsiktliga fel samt oegentligheter.
- Följer systematiskt och fortlöpande upp ekonomi och verksamhet, såväl för verksamhet i egen regi som för sådan som uppdragits åt annan att utföra, analyserar väsentliga avvikelser samt vidtar åtgärder vid behov.
- Genomför årliga analyser som fångar upp väsentliga risker och hur de ska hanteras för att verksamhetens mål ska uppnås. Nämnden har i en internkontrollplan fastställt vilka åtgärder som ska hantera prioriterade risker.
- Har riktlinjer och rutiner som bidrar till att säkerställa att verksamhetens mål uppfylls och att föreskrifter följs.
- Följer upp den interna kontrollen systematiskt och fortlöpande.
- Har en rapportering som ger en aktuell, rättvisande och tillförlitlig information om verksamhet och ekonomi.

Bedömning

Bedömningen ges utifrån en tregradig skala, i huvudsak tillräcklig, delvis tillräcklig eller inte tillräcklig.

I huvudsak tillräcklig	Bedömningskriterierna är i allt väsentligt uppfyllda. Det kan förekomma mindre avvikelser. Ev. rekommendationer behöver åtgärdas.
Delvis tillräcklig	Bedömningskriterierna bedöms delvis uppfyllda. Påpekade brister behöver åtgärdas utifrån lämnade rekommendationer.
Inte tillräcklig	Bedömningskriterierna bedöms inte vara uppfyllda. Det finns väsentliga brister som behöver åtgärdas så fort som möjligt utifrån lämnade rekommendationer.

Räkenskaper

Att räkenskaperna är rättvisande innebär att redovisningen ger en rättvisande bild av resultat och ekonomisk ställning, delårsrapport och årsredovisning är upprättade i enlighet med lagstiftning och god redovisningssed.

Bedömningskriterier

Nämnden:

- Redovisningen ger en rättvisande bild av resultat och ekonomisk ställning.
- Räkenskaper är upprättade enligt lagstiftning och god redovisningssed.

Bedömning

Bedömningen är antingen rättvisande eller inte rättvisande.

Rättvisande	Bedömningsmålen är i allt väsentligt uppfyllda. Det kan förekomma mindre avvikelser. Ev. rekommendationer ska åtgärdas.
Inte rättvisande	Väsentliga brister finns som behöver åtgärdas så fort som möjligt utifrån lämnade rekommendationer.